

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційну роботу Чорнобильського Антона Володимировича

«Специфіка комунікативної взаємодії у соціальних медіа

(на матеріалі платформи Reddit)»,

подану на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 06 Журналістика

за спеціальністю 061 Журналістика

Актуальність теми дисертаційного дослідження. Дослідження специфіки комунікативної взаємодії у соціальних медіа, зокрема на платформі Reddit, є надзвичайно актуальним у контексті сучасного інформаційного суспільства. Ця тема охоплює низку важливих аспектів, які заслуговують на глибокий науковий аналіз. Соціальні медіа стали невід'ємною частиною повсякденного життя мільярдів людей по всьому світу. Вони суттєво змінили способи спілкування, обміну інформацією та формування громадської думки. Розуміння механізмів комунікації в цьому середовищі є критично важливим для осмислення сучасних соціальних процесів. Платформа Reddit, як об'єкт дослідження, представляє особливий інтерес. Вона відрізняється від інших популярних соціальних мереж своєю структурою, механізмами взаємодії та культурою спільноти. Аналіз комунікативних практик на Reddit може розкрити унікальні аспекти онлайн-взаємодії, які не проявляються так яскраво на інших платформах.

Дослідження користувацької поведінки в соціальних медіа також має важливе практичне значення. Воно може допомогти у розробці ефективних стратегій комунікації для бізнесу, громадських організацій та державних установ, а також у вдосконаленні самих платформ соціальних медіа. Вивчення комунікаційних алгоритмів та механізмів соціального обміну емоціями на Reddit може надати цінні висновки для розуміння процесів формування онлайн-спільнот, поширення інформації та впливу на громадську думку в цифровому просторі. Дисертаційна робота А. В. Чорнобильського є актуальною у контексті зростаючого впливу соціальних медіа на суспільно-політичні процеси. Розуміння специфіки комунікації на таких платформах, як Reddit, може допомогти у протидії дезінформації, маніпуляціям громадською думкою та іншим негативним явищам в онлайн-просторі.

Дисертація є частиною науково-дослідної роботи кафедри масової та міжнародної комунікації «Медіапрактики та медіанаративи у комунікаційному просторі суспільства: міждисциплінарний вимір» (номер державної реєстрації 0122U001323) та відповідає основним напрямкам наукових досліджень факультету систем і засобів масової комунікації

Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара, що також є підтвердженням її актуальності.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Сформульовані у дисертації А. В. Чорнобильського наукові положення, висновки та рекомендації відповідають вимогам до подібного виду досліджень і базуються на узагальненні широкого охоплення наукової літератури, ґрунтовному аналізі праць українських і зарубіжних науковців (список використаних джерел налічує 226 позицій) та достатньому обсязі емпіричних даних, отриманих в ході виконання науково-дослідних робіт. Достовірність результатів дисертаційної роботи підтверджена їх апробацією на науково-практичних конференціях (2 міжнародні, 1 всеукраїнська, 4 регіональні). Обґрунтованість отриманих результатів забезпечується завдяки комплексному використанню в дисертаційній роботі методів наукового дослідження (зокрема, емпіричного та інтенціонального аналізу, узагальнення, порівняння, системного методу, а також загальнонаукових методів аналізу, синтезу, індукції та дедукції), за допомогою яких вдалося реалізувати сформульовані завдання та досягнути поставленої мети: сформулювати комплексне уявлення про специфіку комунікативної взаємодії в соціальних медіа задля доведення чи спростування гіпотези, що за специфікою своєї реалізації ці медіа повторюють механізми комунікації у реальному світі. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, забезпечені структурно-логічною схемою дослідження відповідно до поставленої мети та відповідністю предметної спрямованості дисертаційного дослідження паспорту наукової спеціальності 061 Журналістика.

Наукова новизна отриманих результатів. Наукова новизна результатів дослідження полягає в тому, що *вперше*: застосовано теорію соціального обміну емоціями для опису моделей комунікативної взаємодії на *Reddit*; з'ясовано специфіку комунікативної поведінки користувачів платформи *Reddit*; на прикладі комунікативної інтеракції користувачів *Reddit* у сервісі «коментування» під дописами художнього та новинного типів виокремлено закономірності, які дозволяють говорити про схожість комунікативної взаємодії суб'єктів в онлайн-овому середовищі (зокрема на платформі *Reddit*) та реальному (фізичному) світі; *уточнено*: роль, місце та ідентифікацію соціальних медіа по відношенню до категорії «соціальна система»; дефініцію категорій «соціальне медіа» та «соціальна мережа»; системотворчі чинники онлайн-ової платформи *Reddit*; *набули подальшого розвитку*: теорія аутопоетичних систем Луманна щодо створення та організації онлайн-ових соціальних медіа; теорія соціальної присутності та концепція полімедіації в контексті побудови та функціонування соціальних зв'язків у цифровому середовищі; теорія

соціального обміну емоціями в аспекті онлайн-функціонування на рівні соціальних мереж.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Основні результати та висновки дисертаційного дослідження відображено у 8 наукових публікаціях, зокрема: 2 статтях у фахових наукових виданнях України категорії «Б», 1 статті у виданні, внесеному до міжнародної наукометричної бази даних Scopus, 1 розділі у колективній монографії, 4 публікаціях у збірниках матеріалів науково-практичних конференцій. Перелік опублікованих праць за темою дослідження в повному обсязі відображає зміст дисертаційної роботи, вимоги Міністерства освіти і науки України щодо кількості, обсягу та видів друкованих праць, які оприлюднюють матеріали дослідження, дотримано.

Під час ознайомлення з текстом дисертації та науковими публікаціями порушень академічної доброчесності та використання текстових запозичень без відповідних посилань на джерела інформації не виявлено.

Практичне значення отриманих результатів. Результати дисертаційного дослідження А. В. Чорнобильського мають значну практичну цінність у різних сферах. Глибоке розуміння механізмів взаємодії користувачів у соціальних медіа, особливо на платформі Reddit, може бути використане для оптимізації онлайн-платформ, покращення користувацького досвіду та розробки ефективніших стратегій комунікації в цифровому просторі. Маркетологи та PR-фахівці можуть використовувати знання про особливості художнього та новинного дискурсів для розробки більш таргетованих та ефективних кампаній, оптимізуючи timing та формат контенту.

Отримані результати можуть суттєво вплинути на вдосконалення систем модерації на онлайн-платформах. Розуміння механізмів соціального обміну емоціями та факторів, що впливають на поведінку користувачів, може допомогти у розробці ефективніших політик модерації та зменшенні токсичної поведінки. Крім того, знання про формування «цифрового Я» та механізми взаємодії в онлайн-просторі можуть бути використані для розробки освітніх програм з цифрової грамотності, допомагаючи користувачам краще орієнтуватися у цифровому середовищі.

Дослідження також надає цінні висновки для вдосконалення алгоритмів соціальних медіа, зокрема систем рекомендацій та ранжування контенту. Розуміння особливостей поширення новин та формування громадської думки в соціальних медіа може бути критично важливим для розробки стратегій кризової комунікації для бізнесу та державних установ. Знання про механізми формування та функціонування онлайн-спільнот може бути застосоване для створення та розвитку ефективних спільнот на різних платформах.

Методологія, розроблена в цьому дослідженні, може бути адаптована для аналізу інших платформ соціальних медіа, надаючи цінний інструментарій для подальших досліджень. Аналіз крипіпасти та її впливу на користувачів може стимулювати створення нових форм цифрового сторителінгу та інтерактивного контенту. Розуміння механізмів поширення інформації може бути використане для розробки ефективніших стратегій боротьби з дезінформацією та фейковими новинами.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. Дисертація є самостійним завершеним науковим дослідженням, складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та двох додатків. Загальний обсяг дисертації становить 186 сторінок, із них 157 – основного тексту, що містить 6 таблиць та 5 рисунків. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та реалізації поставленої мети та сформульованих завдань. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертаційної роботи. Дисертація оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 (із змінами), зареєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 року за № 155/30023.

У *вступі* обґрунтовано актуальність дослідження, сформульовано мету роботи та завдання, об'єкт і предмет дослідження, зазначено методи дослідження, окреслено наукову новизну, ступінь апробації результатів дослідження.

У *першому розділі* дисертації «Соціальні медіа»: теоретико-концептуальний рівень» автор представляє ґрунтовний аналіз теоретико-концептуальної бази соціальних медіа, демонструючи їх глибоке історичне коріння в соціології. Розділ починається з історичного огляду, простежуючи розвиток концепцій соціальних медіа та соціальних мереж від соціологічних досліджень XIX століття до сучасності. Автор висвітлює ключові експерименти та теорії, які сформували розуміння соціальних мереж, зокрема дослідження Мілграма про «шість рукоштовань» та концепцію Грановеттера про силу слабких зв'язків. Ці роботи представлені як фундаментальні для сучасного розуміння соціальних мереж як складної системи взаємозв'язків між людьми та спільнотами. Значна увага приділяється теорії соціальної присутності, яка пояснює потребу людей у відчутті близькості та спілкуванні у віртуальному просторі. Автор аргументує, що взаємодія через різні форми онлайн-комунікації (коментарі, лайки, повідомлення) сприяє формуванню та підтримці соціальних зв'язків у цифровому середовищі. Здобувач також звертається до теорії аутопоезису Луманна, застосовуючи її до аналізу функціонування соціальних медіа. Ця теорія представлена як інструмент для розуміння того, як соціальні медіа сприяють формуванню колективної ідентичності та спільного розуміння. Важливим аспектом розділу є чітке розмежування та визначення понять «соціальні медіа» та «соціальні мережі». Автор

пропонує розглядати соціальні медіа як невід'ємні елементи соціальних систем, які не лише відображають, але й розширюють соціальні взаємодії, створюючи нові рівні складності. Соціальні мережі, у свою чергу, визначаються як конкретні онлайн-сервіси, що дозволяють користувачам створювати профілі, будувати мережі контактів та взаємодіяти з контентом.

У *другому розділі* дисертації «Соціальні медіа у системі соціально-комунікативної взаємодії» автор зосереджується на детальному аналізі соціально-комунікативної взаємодії в контексті соціальних медіа, особливо на платформі Reddit. Розділ починається з ґрунтового теоретичного огляду комунікативних моделей, виділяючи активну, транзактивну та інтерактивну моделі, що відображають різні рівні взаємодії між учасниками комунікації. Особлива увага приділяється теорії соціального обміну емоціями, яка розглядається як ключова для розуміння специфіки взаємодії в онлайн-середовищі. Автор детально описує етапи соціального обміну емоціями в цифровому просторі, включаючи ініціацію, фідбек реципієнта і реакцію ініціатора, що демонструє глибоке розуміння динаміки онлайн-комунікації. Здобувач вдало висвітлює особливості комунікативної взаємодії у соціальних медіа, підкреслюючи їх автономність та самореферентність. Це дозволяє автору аргументовано пояснити, як соціальні медіа створюють унікальне комунікативне середовище, відокремлене від фізичного світу. Значна частина розділу присвячена аналізу платформи Reddit як прикладу соціальної системи. Автор детально розглядає структуру Reddit, включаючи організацію користувачів у сабредити, ієрархію системи, правила взаємодії та технічні компоненти платформи. Особливо цінним є аналіз рейтингової системи Reddit та її впливу на формування контенту та норм спільноти. Важливим аспектом розділу є дослідження мотивів користування соціальними медіа, де автор виділяє такі фактори як розвага, особиста користь, пошук інформації, зручність та альтруїзм. Також звертається увага на вплив соціальної тривожності та самотності на інтенсивність користування соціальними мережами, що демонструє розуміння психологічних аспектів онлайн-поведінки. Завершується розділ спостереженням про пасивність більшості користувачів у споживанні контенту, що контрастує з активною взаємодією меншості. Автор аналізує фактори, які впливають на ймовірність взаємодії користувачів з публікаціями, що є цінним внеском у розуміння динаміки онлайн-спільнот.

У завершальному *третьому розділі* дисертації автор представляє комплексний аналіз життєвого циклу публікацій у соціальних мережах, зосереджуючись на платформі Reddit. Цей розділ демонструє глибоке розуміння автором динаміки онлайн-комунікації та її особливостей у різних типах дискурсу. Здобувач обирає два різні типи дискурсу для аналізу: художній (представлений крипіпастою) та новинний. Це дозволяє провести

порівняльний аналіз та виявити унікальні особливості кожного типу контенту. Автор детально описує відмінності між цими дискурсами, зокрема їх часову обмеженість та сприйняття користувачами. Особливо цінним є аналіз крипіпасти як унікального цифрового жанру. Автор аргументовано пояснює, як цей жанр трансформує традиційну комунікативну модель, розмиваючи межі між автором та читачем. Це демонструє глибоке розуміння специфіки цифрової комунікації. Методологія дослідження, що базується на теорії соціального обміну емоціями (COE), є добре обґрунтованою та ефективно застосованою. Автор вдало використовує підходи Ріме та Родріґез Ідальго для аналізу інтенційних категорій у коментарях до крипіпаст. Важливим аспектом розділу є порівняння художнього та новинного дискурсів. Автор детально описує особливості новинного дискурсу на Reddit, підкреслюючи його інтерактивність та здатність забезпечувати більш повне висвітлення подій. Це дозволяє зробити цінні висновки про роль соціальних медіа у формуванні інформаційного простору. Також звертається увага на концепцію «цифрового Я» та її прояви в різних контекстах на платформі Reddit. Це демонструє розуміння автором психологічних аспектів онлайн-поведінки та їх впливу на комунікативні процеси. Завершується розділ важливим висновком про те, що, незважаючи на відмінності, обидва типи дискурсу на Reddit функціонують за схожими комунікативними законами, які відповідають реальному світу. Це підкреслює універсальність певних аспектів людської комунікації, незалежно від середовища.

Загальні висновки в дисертації А. В. Чорнобильського логічні й переконливі, викладені аргументовано, цілком висвітлюють виконання поставлених завдань та сутність проведеного дослідження.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації. Позитивно оцінюючи отримані результати дослідження, їх наукову новизну та практичну значущість, звертаємо також увагу і на певні дискусійні положення та зауваження до змісту дисертації.

1. У роботі згадується, що новинний дискурс має обмежені часові рамки, на відміну від художнього. Чи було б доцільним провести лонгітюдне дослідження для більш глибокого розуміння динаміки комунікативних процесів у часі?

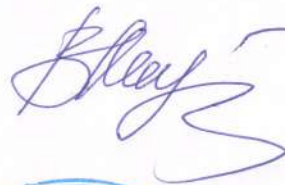
2. Наскільки технічні особливості платформи Reddit (наприклад, алгоритми ранжування контенту) впливають на комунікативну взаємодію? Чи не обмежує це певним чином отримані результати?

Разом з цим, слід акцентувати увагу на тому, що позначені зауваження та дискусійні положення змісту дисертації не знижують теоретичну та практичну цінність дисертаційної роботи, тим більш, належну високу оцінку рівня її виконання.

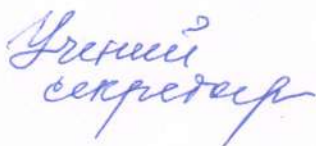
Висновок. Аналіз тексту дисертації та наукових праць дає підстави вважати, що дисертація Чорнобильського Антона Володимировича «Специфіка комунікативної взаємодії у соціальних медіа (на матеріалі платформи *Reddit*)» є самостійною, завершеною й актуальною працею, яка відповідає вимогам наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (із змінами) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її автор Чорнобильський Антон Володимирович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії зі спеціальності 061 Журналістика.

Рецензент:

кандидатка наук із соціальних
комунікацій, завідувачка кафедри
реклами та зв'язків з громадськістю
Дніпровського національного
університету імені Олеся Гончара

Владлена МИРОНЕНКО

Т.В. Ходанен